

In de ban van de bosgeest

In de ban van de bosgeest

*Ontmoetingen in de Surinaamse jungle,
1972-2004*

Deryck J.H. Ferrier

WALBURGPERS

Op uitdrukkelijk verzoek van de auteur zijn alle etnische aanduidingen in dit werk consequent met een beginhoofdletter geschreven en is zijn eigen spelling van het Sranantongo gehandhaafd in plaats van de officiële uit 1986.

Bij de totstandkoming van deze uitgave is ernaar gestreefd het specifiek Surinaamse karakter van de tekst en van het perspectief dat daaruit spreekt te bewaren. Een noemenswaardige uitzondering is de aanduiding 'Indiaans' en varianten daarvan. Waar die buiten directe citaten voorkwam, is die veranderd naar ofwel de betreffende stam ofwel het tegenwoordig in Suriname gangbare 'Inheems' en varianten daarvan.

De gebeurtenissen die in dit boek zijn beschreven, hebben zich allemaal echt voorgedaan. De personen die daarbij betrokken waren, worden in dit boek merendeels onder hun eigen naam genoemd. Anderen, waarvan de beschrijvingen van hen typerende gedragskenmerken of de aard van de betrokkenheid in de gebeurtenissen misschien voor hen compromitterend zouden kunnen overkomen, worden om die reden onder een pseudoniem vermeld. Om dezelfde reden zijn in het verhaal enkele plaatsnamen niet vermeld of vaag gehouden. Aan iedereen die zichzelf of iemand anders dan de bij naam genoemde personen meent te herkennen, wordt de verzekering gegeven dat zulks uitsluitend en alleen aan het toeval toegeschreven moet worden.

Omslagontwerp: Studio Veen

Kaart: Dalhuisen & Hassankhan, *Geschiedenis van Suriname*, Walburg Pers, 2007 (bewerking)

Opmaak binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 94 6249 921 8

E-ISBN 978 94 6249 922 5

NUR 692

© 2020 Deryck J.H. Ferrier, Paramaribo 2020, Carlo Jad Fonds.

Herz. uitg. © 2022 Deryck J.H. Ferrier & erven Ferrier, Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

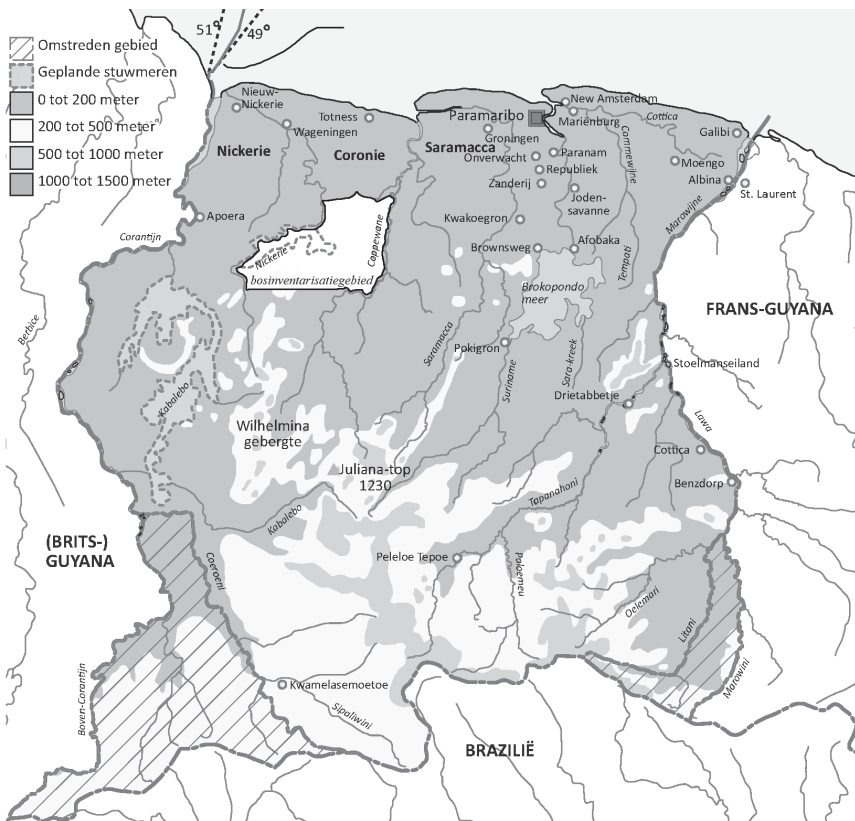
www.walburgpers.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Zoveel mogelijk is getracht de eventuele rechthebbenden van de afbeeldingen te achterhalen. Rechthebbenden die in dit verband niet zijn benaderd wordt verzocht zich met de uitgever in verbinding te stellen.

Inhoud

De opdracht (1972)	7
De jungle in (1972-1973)	27
Onafhankelijkheid en ontwikkeling (1973-1979)	111
Sergeantencoup en nasleep (1979-1989)	149
De Tucajana-opstand en nasleep (1989-1995)	187
Terug de jungle in (2004)	223

De opdracht (1972)

Houtwinning

Het tropisch regenwoud van Suriname herbergt talloze beloften voor de verwerving van welvaart en minstens evenzoveel geheimen voor het beleven van welzijn. Wie zich erop toelegt om door houtwinning in welvaart te leven, of om op andere wijze in en van het regenwoud naar eigen inzicht in welzijn te kunnen bestaan, kan daar veel vreugde aan beleven. Maar die welvaart, dat welzijn en alle daaruit voortvloeiende vreugde valt slechts degenen toe, van wie de inspanningen voor bestaan getuigen van onvoorwaardelijk en immer voortdurend respect voor de natuurlijke waardigheid van het regenwoud en een allesomvattende dienstbaarheid tot de instandhouding daarvan. Als houtwinning ordelijk en met inzicht in en respect voor het bos op verantwoorde wijze gebeurt, behoeft het regenwoud daar niet aan ten onder te gaan, of evenmin onder te lijden. Dit geldt ook voor de autochtonen – mens en dier – die door Onze Lieve Heer – de Natuur – met het tropisch regenwoud werden bedacht, om er als behoeders van dit Schone Goed naar Zijn wet- en regelgeving in welstand van te kunnen bestaan.

Het opstellen van bosexploitatieplannen voor houtwinning heeft een belangrijke plaats ingenomen in de eerste jaren van het bestaan van mijn bureau, dat onder de weidse naam Centrum voor Economisch en Sociaalwetenschappelijk Onderzoek (CESWO) bekendstaat. De intense betrokkenheid in de bosbouw hadden wij als niet-bosbouwers te danken aan een tevreden ondernemer, die in steeds toenemende mate rijke vruchten plukte van een programma voor kostenbesparende modernisering van zijn houtwinningsbedrijf, dat wij voor hem hadden opgesteld en ingeleid.

De goede man die door het naleven van onze aanbevelingen in welstand kon genieten van de grote welvaart verkregen uit het bos, had er klaarblijkelijk een gewoonte van gemaakt om

overal waar hij kwam de loftrompet op het CESWO te steken. Wij vonden dat uiteraard prachtig, want de lovende woorden van de dankbare man bezorgden ons in korte tijd een interessante toeloop van houtconcessionarissen, die allemaal soortgelijke bedrijfsplannen wilden hebben. Anderen zochten onze raad om meer te weten te komen over de mogelijkheden die door het Surinaamse regenwoud geboden kunnen worden om fortuin te maken, zonder daarvoor tot de sloop van de bossen over te gaan.

De bosploeg

Het uitwerken van een plan van aanpak en werkwijzen voor duurzame houtwinning, die uitgaan van respect voor en dienstbaarheid aan het regenwoud, vereist in de eerste plaats gedegen zicht op de natuurlijke gesteldheid van het areaal dat voor houtwinning zal worden aangewend. Aan het opstellen van een exploitatieplan gaat daarom altijd een zeer nauwkeurige inventarisatie vooraf van de houtopstanden. Daarnaast moet er ook aandacht worden besteed aan andere aspecten van de natuurlijke gesteldheid, die medebepalend zijn voor commerciële houtwinning onder omstandigheden van duurzaam voortbestaan van het regenwoud. Behalve de hoedanigheid, samenstelling naar soorten en de spreiding van de houtopstanden, moeten hiervoor ook de bodemgesteldheid, bergen en dalen, de loop van kreek en de omvang en de ligging van moerassen en rotspartijen nauwkeurig worden omschreven en in kaart worden gebracht.

Voor dit veldwerk had ik vier ervaren boomkenners in dienst genomen, die samen met een Inheemse verkenners in teamverband zorgden voor de correcte uitvoering van de inventarisaties. Het waren allemaal mannen met grote kennis van het regenwoud en jarenlange ervaring in de bosbouw. Op grond van hun expertise op het gebied van de houtwinning waren zij ook vertrouwd met de werkwijzen die voor het uitvoeren van inventarisaties worden toegepast.

De chef-boomkenner van het team was Wilfred Renfrum, 43 jaar oud; een lange, slanke, altijd vrolijke, bruine mulat, die ook altijd steeds voor een grapje was te vinden. De atletisch gebouwde en goedlachse Renfrum was van jongs af aan in de bosbouw actief geweest. Hij had zijn ongeëvenaarde kennis over bomen en planten vrijwel uitsluitend in de praktijk en door zelfstudie opgedaan. Behalve expert op het gebied van de houtwinning was Wilfred ook een uitermate deskundig werktuigkundige, die alles wist van de zware machines die bij de houtwinning worden ingezet. En met die kennis wist hij ook altijd zelfs de krakkemikkigste bulldozer of de koppigste logskidder in bedrijf te houden. Renfrum was met een alleraardigste Guyanese vrouw van Inheems-Portugese origine getrouwd, die hem twee knappe dochters had geschonken.

Onze tweede boomkenner, de korte, enigszins gedrongen Aucaner die zich Douglas Petrus Yankee noemde, was sinds jaar en dag de onafscheidelijke boezemvriend en vertrouweling van Wilfred Renfrum. Zij hadden elkaar in de jaren vijftig leren kennen. Yankee was veertien jaar oud toen hij omstreeks 1950 Renfrum aan de Boven-Coppename voor het eerst ontmoette. De toen nauwelijks twintig jaar oude Wilfred Renfrum werkte in die tijd als opzichter op de houtconcessie van de heer Leonard Venlo aan de Boven-Coppename. In hetzelfde gebied liet in die tijd een Hollandse onderneming, Surocto genaamd, boegroemakka palmpitten verzamelen, waarvan de kernen voor verdere verwerking tot palmolie naar Europa werden geëxporteerd. Voor het verzamelen van de palmpitten had de maatschappij een tiental Aucanerfamilies uit het Marowijnegebied aangetrokken, waartoe ook de familie van Douglas Petrus Yankee behoorde.

Ramon Koning, alias Boeroe, was onze derde boomkenner. Hij had zijn kennis van bos en bomen opgedaan op het bosexploitatiebedrijf van de Amerikaanse bosexploitant John Harris te Papatam Kondre in het district Marowijne. In Suriname worden de witte nazaten van de Hollandse kolonisten die in de negentiende eeuw als boeren naar Suriname kwamen 'boeroes' genoemd. Ramon behoorde niet tot deze bevolkingsgroep. De bijnaam Boeroe had

hij te danken aan zijn vrijwel witte huidskleur die hij volgens eigen zeggen van zijn witte vader had meegekregen. Die man had hij echter maar nauwelijks gekend, omdat zijn mesties-Inheemse moeder maar voor een korte tijd de buitenvrouw van zijn verwekker was geweest. Volgens Wilfred Renfrum hadden wij Ramon beter Casanova kunnen noemen. Dit zowel met het oog op zijn talrijke liefdesverhoudingen, als vanwege zijn vaderschap over een onbekend aantal kinderen, die hij in de loop der jaren bij een eveneens onbekend aantal moeders had verwekt. Ramon was dertig jaar oud toen hij bij ons in dienst kwam. Naar zijn eigen bescheiden schatting had hij de ooievaar in de loop van zijn leven vermoedelijk al zeker twaalf keren op diverse adressen aan het werk gezet.

Josias Jacott, alias Sjako, onze 32 jaar oude kok-motorist, was ook van gemengd Creools-Inheemse afkomst. Deze taaie, roestbruine rakker met kroezig, zwart haar was in het district Para geboren, als jongste zoon van een Creoolse vader en een Inheemse moeder. Renfrum en Yankee hadden Sjako leren kennen in het begin van de jaren zestig, toen zij allemaal als pioniers betrokken waren bij uitvoering van Operation Grasshopper, een megaproject van het Surinaamse Tienjarenplan voor de ontsluiting van het territoire van Suriname, door de aanleg van een tiental vliegvelden op diverse locaties in het onbetreden binnenland.

Onze algemeen terreinverkenner heette Bernard Tandjoenomé, een alleraardigste, openhartige en bij tijd en wijle hondsbrutale Kaliña van twintig jaar, die het tropisch regenwoud door en door kende. Vanwege die kennis was hij voor ons ook onmisbaar als raadsman voor het omgaan met de natuur, als kruidendokter, tekenverdrijver en proviandeur en leverancier van eetbaar loof, vers vlees en verse vis. Bernard verzorgde ook de traditioneel vereiste dank- en offerdiensten, die naar Inheems gebruik bij het betreden van een nieuw werkgebied en ook voor ons aller gemoedsrust aan de plaatselijke toezichthouders van de Natuur opgedragen dienen te worden.

De naleving van dit gebruik bleef meestal beperkt tot het brengen van een eenvoudig plengoffer als verontschuldiging

vooraf voor de eventuele verstoring van het plaatselijk kosmisch evenwicht, die het gevolg zou kunnen zijn van onze aanwezigheid en onze handelingen. De Inheemse fluit en de maraca, een traditionele Inheemse rammelaar, die voor de uitvoering van het ritueel onmisbare instrumenten zijn, waren voor Bernard minstens even belangrijke onderdelen van zijn velduitrusting als zijn jachtgeweer, blaaspijp en houwer.

Bernard kwam uit een klein Kaliñadorp in het gebied bovenstrooms van het plaatsje Pikin Saron aan de Boven-Saramacca. In zijn prille kinderjaren en als jongeman had hij met zijn ouders meerdere malen voettochten gemaakt, vanuit het Boven-Saramaccagebied naar de Sipaliwinisavanne en het Acaraigebied in het uiterste zuidwesten van Suriname, om er familie te bezoeken die aan de andere kant van de zuidgrens op Braziliaans grondgebied woonde. Bernard was enkele jaren naar school geweest en kon zich redelijk uitdrukken in het Nederlands. Daarnaast sprak hij vloeiend Sranan en ook nog een mondje Portugees.

De leiding van de inventarisatiewerkzaamheden was in handen gesteld van onze veldwerkmanager, William Oliiviëira, een van de fijnste en vriendelijkste mensen die Onze Lieve Heer ooit naar onze planeet heeft afgevaardigd. Oliiviëira was gezien zijn leeftijd 'a very handsome fellow', zoals mister Duncan, de Engelse opdrachtgever met wie wij kennis zullen maken in dit verhaal, hem eens waarderend had genoemd. Hij was lichtbruin van kleur en had een rijzig, slank postuur, een innemend gezicht met vriendelijke bruine ogen en grijzend zwart haar in dunne golfjes naar achteren gekamd. Baas William, zoals wij hem noemden, was een uitermate bedachtzame en welhaast stoïcijns wijsgerige zestigplusser, die ook alom werd gerespecteerd vanwege zijn uitmuntende kwaliteiten als administrateur, bedrijfsleider, boomkenner en knutselaar met twee rechterhanden. Hij had de Ambachtsschool doorlopen en was als jongeman zijn carrière begonnen als leerling plantage-opzichter op de Plantage Mon Souci in het district Commewijne. In 1946 had hij zijn plantersloopbaan opgegeven om in dienst te treden als assistent-bedrijfsleider van een grote

houtzagerij. Hij was daartoe uitgenodigd op grond van zijn vele vaardigheden. De houtzagerij was door de Hollandse firma Pont gevestigd op de plantage Jagtlust aan de Surinamerivier tegenover Paramaribo. Nadat het bedrijf in het begin van de jaren vijftig in andere handen kwam, nam hij er zijn ontslag en trad evenals de toenmalige directeur van het bedrijf – ingenieur Salverda – in dienst van het ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij.

Voor en boven alles was William Olivieira sinds jaren mijn beste vriend en het was dan ook vanzelfsprekend dat hij na zijn pensionering bij de overheid in alle veldactiviteiten van mijn bureau als leidend vertrouwend man werd betrokken.

Voor de leden van de bosploeg verpersoonlijkte William Oliveira het onomstreden gezag. Hoewel hij vaak de draak stak met het geloof in onzichtbare bosbewoners en andere mysterieuze wezens, had hij mij om strikt zakelijke redenen toch aanbevolen om steeds bij het betreden van een nieuw werkgebied een plengoffer te brengen aan de onzichtbare heersers van het bos. De naleving van dit gebruik zou ons vrijwaren van eventuele verwijten die ons door familie en vrienden van onze medewerkers naar het hoofd geslingerd zouden kunnen worden, indien een van de leden van de bosploeg tijdens het werk door een ongeluk of door ziekte zou worden getroffen. Men zou namelijk gemakkelijk kunnen beweren dat de getroffene het slachtoffer was geworden van de vanuit de kosmos aan ons opgelegde sancties, voor het veronachtzamen van het ritueel waarmee er conform de traditie respect moet worden betuigd aan de onzichtbare door de Natuur aangestelde toezichthouders ten behoeve van het gebeuren in het bos.

Het was altijd goed toeven in het bos met dit team van zes mannen, die helemaal op elkaar waren ingespeeld voor wat betreft het gezamenlijk inventariseren van bosbestanden. Zij waren aan elkaar gewaagd als het aankwam op grappen en grollen en het vertellen van eigen levensverhalen, die de baron von Münchhausen beslist jaloers gemaakt zouden hebben. De mannen waren mijn beste vrienden, en hoewel mijn aanwezigheid in het bos voor de goede gang van zaken bij de uitvoering van het werk

eerder volstrekt overbodig in plaats van noodzakelijk was, liet ik geen enkele gelegenheid voorbijgaan om met mijn team in het bos te kunnen zijn. Ik was dan ver weg van de beslommeringen die het verzorgen van opdrachten van ongeduldige en daardoor vaak lastige en veeleisende opdrachtgevers met zich meebrengt. Wij hebben in de loop der jaren heel veel van elkaar geleerd en tal van spannende gebeurtenissen met elkaar beleefd, die ons meerdere keren hebben gebracht op de rand van echt...

De opdrachtgever

In augustus 1972 kreeg ik op kantoor onaangekondigd bezoek van een keurig in grijs kostuum gestoken witte man met een heel vriendelijk uiterlijk; zo te zien echt een heer van stand, lang en slank van postuur, keurig gekapt en gladgeschoren. Te oordelen naar zijn grijzend donkerblond haar zou hij wel over de vijftig kunnen zijn. Hij had een grote zwarte diplomatentas bij zich en een lange bruine kaartenkoker. De man, die zich voorstelde als John Duncan, bleek een Engelsman te zijn die de hele wereld afreisde als vertegenwoordiger van een grote internationale onderneming die in tropisch hout handelde.

Mister Duncan was goed op de hoogte van de plannen voor de aanleg van een spoorweg en de ontwikkeling van bauxietmijnen en een grote waterkrachtcentrale in West-Suriname. Hij vertelde dat hij naar Suriname was gekomen om zich te oriënteren op mogelijkheden voor het vestigen van een groot, hypermodern houtverwerkingsbedrijf in West-Suriname, indien de plannen voor de ontwikkeling van het potentieel van dat gebied voortgang zouden vinden. Zijn voornemens had hij ook al met de hoogste autoriteiten op het gebied van de bosbouw besproken en die hadden hem alle medewerking toegezegd voor het verkrijgen van het benodigde bosareaal, indien er een degelijk uitgewerkt plan voor de bedrijfsontwikkeling kon worden voorgelegd.

De autoriteiten hadden hem evenwel te kennen gegeven dat het regenwoud ten westen van de Nickerierivier voor de uitvoering van

overheidsplannen voor de bosbouwontwikkeling was gereserveerd. Daarom had hij voor de houtwinning voor zijn toekomstig bedrijf het oog laten vallen op het gebied tussen de Coppename- en de Nickerierivier. De autoriteiten hadden hem verzekerd dat dit gebied binnen afzienbare tijd ook ontsloten zou worden door een bosontsluitingsweg voor zwaar gemotoriseerd verkeer. Het eerste deel van deze weg was toen ook al tot aan de Coppenamerivier aangelegd.

Mister Duncan vertelde dat hij voor de uitwerking van zijn ideeën dringend behoefte had aan exacte data over de samenstelling van de bosbestanden van het gebied tussen de Coppename- en de Nickerierivier. Omdat de Dienst Landsbosbeheer van Suriname hem de benodigde gegevens niet op korte termijn kon aanleveren, had hij besloten voor eigen rekening het nodige te laten doen, om tijdig over de gewenste gegevens te kunnen beschikken. Voor het uitwerken en uitvoeren van zijn plan van aanpak had hij wel hulp nodig en hij hoopte die bij ons te kunnen vinden. Van verschillende kanten had hij gehoord dat het CESWO op het gebied van bosinventarisatie en exploitatieplanning in kringen van de bosexploitanten goed stond aangeschreven.

Zeër vereerd door deze mededeling van de heer Duncan stelde ik hem voor om mij uit te leggen wat hij gedaan wilde hebben en welke medewerking wij hem daarvoor zouden moeten geven. Dat bleek nogal wat te zijn, want volgens het plan dat Duncan had ontworpen om aan de gewenste gegevens van het bos te kunnen komen, zou er een nauwkeurige inventarisatie gemaakt moeten worden van de voorkomens van commerciële houtsoorten in een selectie van twaalf willekeurig gekozen plekken in het gebied tussen de Coppename- en de Nickerierivier. Voor deze inventarisatie zouden er in twaalf vakken, elk met een oppervlakte van een vierkante kilometer, nauwkeurige opnamen gemaakt moeten worden van de daar aanwezige commerciële houtopstanden, waarvan de bij de inventarisatie aangetroffen volumes per vak ook zoveel mogelijk naar soort gespecificeerd, ingeschat zouden moeten worden.

Uit de lange kaartenkoker haalde mister Duncan een kaart tevoorschijn die hij op de grote werktafel in mijn kantoor

uitspreidde. Het was een topografische kaart van het gebied tussen de Coppename- en de Nickerierivier, waarop tal van lijnen en vakken waren ingetekend. Duncan vertelde dat hij het landmetersbureau Calor had ingeschakeld om de vakken op de kaart uit te zetten. Dit bureau had enkele jaren eerder een rechte Noord-Zuid lopende lijn van circa zeventig kilometer in het bos uitgezet. Deze liep vanaf de Wayambo tot aan de linker-Coppenamerivier en vanuit dat punt was een tweede van oost naar west lopende lijn naar de Blanche Marievallen in de Nickerierivier uitgezet en van daaruit nog een derde lijn naar de monding van de Adampada, een zijtak van de linker-Coppename. Het landmetersbureau had deze lijnen aangelegd ten behoeve van opmetingen die nodig waren voor de voorbereiding van het Stondansie-irrigatieproject, waarvoor er een stuwdam in de Nickerierivier gebouwd zou moeten worden. De lijnen vormden de basisreferentie voor de topografische metingen om de exacte loop van de waterscheiding tussen het stroomgebied van de Coppename- en van de Nickerierivier vast te stellen.

Ik kende de lijn tussen de Wayambo en de linker-Coppename van een opname die wij eerder in het Coppenamegebied hadden gemaakt en vertelde aan Mister Duncan dat die lijn in kringen van bosbouwers, jagers en topografen de 'Calorlijn' werd genoemd. Haaks op deze Calorlijn waren er voor de ontsluiting van de vakken rechte lijnen naar links en naar rechts uitgezet die elk een van twaalf vakken ontsloten, die door mister Duncan als 'telvakken' werden aangeduid. Van de kaart kon worden afgelezen dat sommige van deze telvakken wel vijftien tot dertig kilometer van de Noord-Zuid lopende Calorlijn verwijderd lagen.

De landmeetkundige en topografische details van de vakken waren ook al door het Landmetersbureau Calor omschreven, vertelde mister Duncan, terwijl hij al voortpratend uit zijn diplomatas een pakket topografische kaarten haalde, die het landmetersbureau hem bij de oplevering van het werk had aangeboden. Op deze kaarten waren de uitgezette telvakken nauwkeurig op schaal ingetekend, met vermelding van de landmeetkundige omschrijvingen voor de geografische identificatie

van elk van de vakken. Mister Duncan gaf mij aan dat deze speciale kaarten bedoeld waren voor het zo nauwkeurig mogelijk intekenen van de standplaatsen van de bomen en boomgroepen van de commerciële houtsoorten, kreeklopen, moerassen en rotspartijen. De bevindingen van de veldopname zouden dan door identificatie van de boomkruinen op luchtfoto's geverifieerd kunnen worden. Ter bevordering van de nauwkeurigheid van de luchtfoto-analyse moesten ook de standplaatsen worden aangegeven van de woudreuzen, die vanwege de omvang van hun kruin gemakkelijk op luchtfoto's zijn te herkennen.

De resultaten van de luchtfoto-interpretatie van de telvakken zouden, tezamen met de verzamelde data over de beschikbare volumes commercieel hout, de grondslag kunnen vormen voor het inschatten van de commerciële houtreserves van het gehele gebied tussen de Coppename- en de Nickerierivier. Mister Duncan besloot zijn uiteenzetting met de vraag of ik hem een idee zou kunnen geven van de aanpak van zaken die gevolgd zou kunnen worden om zijn plan uit te voeren.

Ik vertelde mister Duncan eerst hoe wij te werk gingen bij het uitvoeren van de inventarisaties voor het opstellen van exploitatieplannen, de mensen die daarvoor nodig waren en de voorzieningen die in het te inventariseren areaal getroffen moesten worden voor de veldopnamen en voor het langdurig verblijf van de mannen in het bos. Aan de hand van de notitiebladen en kaarten die wij voor onze inventarisaties gebruikten, gaf ik hem een beeld van de wijze waarop de verkregen gegevens door ons werden vastgelegd voor verdere verwerking.

Ik gaf aan hoe, uitgaande van onze ervaringen, het een en ander aangepakt zou kunnen worden en wat er daarvoor allemaal nodig zou zijn. De man toonde zich onder de indruk van mijn exposé en stelde in de loop van het gesprek voor dat wij elkaar maar bij onze voornaam moesten noemen. Dat leidde ertoe dat ons gesprek al spoedig het karakter kreeg van een gemoedelijke conversatie tussen oude vrienden die elkaar reeds jaren kenden. Met veel trots vertelde ik uitvoerig over de kwaliteiten van de verschillende leden van mijn bosploeg. Ik gaf daarbij voorbeelden

over de kundigheid en vindingrijkheid die zij als ervaren, onverschrokken woudlopers altijd in eensgezindheid aan de dag legden in de uitvoering van het werk en vertelde over de goede onderlinge vriendschappen die ons in en buiten het werk aan elkaar verbonden. Duncan, die zichtbaar van het gesprek genoot, vroeg of ik dan niet zelf met mijn mensen de nodige inventarisatie voor hem zou willen verzorgen. Hij zou het zeer op prijs stellen indien ik dat zou willen doen en vroeg mij wat het uitvoeren van het werk hem zou kosten.

Het voorstel van Duncan verraste mij zeer; zo'n omvangrijke opdracht was ons nooit eerder aangeboden en ik had er wel even moeite mee om mijn opkomende jubelstemming te verbergen.

'Mister Duncan,' zei ik plechtig, 'ik voel mij zeer vereerd door uw aanbod, maar ik zal het toch eerst met mijn mensen moeten bespreken, want zonder hun instemming zal ik niet op uw aanbod kunnen ingaan. Kijk eens naar de afstanden die zij allemaal te voet door het bos zullen moeten afleggen om al die vakken te bereiken, want er zijn geen wegen in het gebied. Zo te zien zullen die mannen maanden achtereen in het bos moeten blijven en ik weet niet of dat wel mogelijk is voor hen. We zullen ook naar een manier moeten zoeken om de mannen te bevoorraden en om met hen in contact te kunnen blijven en dat zou wel eens een heleboel tijd en geld kunnen kosten, als het niet goed wordt gepland.'

Duncan had voor al deze argumenten wel begrip, maar hij wilde toch graag weten wanneer dat gesprek zou kunnen plaatsvinden. Hij had de gegevens nodig en was nog slechts een week in Suriname waarin hij alles voor het verzamelen van de gegevens moest regelen. Om mij tegemoet te komen, bood hij aan om alle kosten voor het ophalen van de bosploeg en het opmaken van het werkplan voor zijn rekening te nemen, als ik ervoor zou zorgen dat hij met een goede overeenkomst en een gerust hart voor wat betreft de uitvoering van zijn opdracht zou kunnen vertrekken.

Hij toonde zich zichtbaar opgelucht toen ik hem vertelde dat de mannen reeds de komende vrijdag naar Paramaribo zouden komen en zoals gebruikelijk de zaterdag daarop bij mij op kantoor

verslag van hun werk zouden komen doen. Ik beloofde Duncan dat ik zijn plannen en voorstellen de komende zaterdag meteen ter sprake zou brengen. Hij beloofde op zijn beurt om zaterdag – als het maar even kon – ook even langs te komen, om kennis te maken met de mannen en ons besluit te kunnen vernemen.

Het werkplan

De bespreking die ik met de bosploeg had op de zaterdag na het bezoek van Duncan begon zoals gewoonlijk heel aangenaam en gezellig met een gemeenschappelijk ontbijt van broodjes die door onze bode – baas Bommel – bij een Chinese broodjeswinkel waren gehaald. Wilfred Renfrum was 's morgens vroeg al op kantoor verschenen in gezelschap van Bernard, die altijd bij hem logeerde als de ploeg in de stad was. Wij waren met onze broodjes in de hand al druk in gesprek over het plan van mister Duncan toen William Oliviëira en even later Ramon en Yankee hun entree maakten. Al etend en drinkend bestudeerden we samen de kaarten die John Duncan bij ons in het kantoor had achtergelaten. Al gauw kwamen wij tot de conclusie dat we de hulp van de praktijktopograaf John Power zouden moeten inroepen voor de aanleg van verbindingslijnen tussen de Calorlijn en de verschillende vakken en voor het uitzetten van de raaien, de lijnen, in de telvakken. Power had dergelijk werk vaker voor ons gedaan met zijn eigen lijnkappersploeg, waarmee ons team ook op goede voet stond.

Met het oog op de korte tijd die wij hadden om met een goed plan van aanpak voor de dag te komen, besliste Wilfred Renfrum dat Power direct moest worden opgehaald. Yankee kreeg van hem de opdracht om Power te gaan zoeken met de mededeling dat hij het niet moest wagen om zonder die topograaf terug te komen.

Yankee verdween met mijn auto en was binnen een uur terug in gezelschap van Sjako en een ongeschoren en nogal vrolijke Power. Duidelijk nog nagenietend van zijn laatste belevenissen deelde Power ons mee, dat hij net op het punt stond om naar

bed te gaan toen Yankee hem kwam halen, want hij had de hele nacht tot aan de vroege ochtend dansend doorgebracht op een groot verjaardagsfeest. Toen hij vernam waarvoor we hem nodig hadden, vond hij dat wij ons gelukkig mochten prijzen dat het feest wegens gebrek aan bier bij het krieken van de dag moest worden afgeblazen. Want in het andere geval zou Yankee hem beslist niet thuis hebben aangetroffen. De nieuwkomers hadden zich nog maar nauwelijks bij ons gevoegd en een broodje gepakt, toen onze bode de komst van mister Duncan kwam melden. In aanwezigheid van Duncan legde Wilfred Renfrum aan Power de opzet van diens plan uit. Ik vertaalde voor hem wat er door de twee werd gezegd over het werk dat Power zou moeten doen.

Power zou met zijn mannen allereerst de door het landmetersbureau Calor uitgemeten vakken van een vierkante kilometer vanuit de Calorlijn moeten ontsluiten en nauwkeurig afbakenen. Binnen elk vak zou zijn ploeg om de honderd meter van noord naar zuid evenwijdig aan elkaar lopende raaien moeten kappen, die per vak van oost naar west oplopend moesten worden genummerd. In elk van de raaien moesten er vervolgens ook van noord naar zuid om de honderd meter oplopend genummerde piketten worden geplaatst.

Ter verduidelijking van de noodzaak tot het inschakelen van John Power en zijn mannen legde ik aan Duncan uit dat de raaien in de vakken nodig waren om verschillende boomsoorten en boomgroepen die per plek werden aangetroffen zo nauwkeurig mogelijk te kunnen opnemen en aan te geven op de speciaal daarvoor ontworpen notitiebladen, die ik hem tijdens zijn eerdere bezoek had laten zien. Power gaf aan dat zijn ploeg gemiddeld een week tot tien dagen nodig zou hebben voor de aanleg van de ontsluitingslijnen en ongeveer dezelfde tijd voor de inrichting van een vak. Als dat werk erop zat, konden de boomkenners beginnen met het inventariseren en in kaart brengen van het bosbestand.

Omdat Duncan wat meer wilde weten van de driedelige cijfercode die we daarvoor zouden gebruiken, vroeg ik de mannen om mij even de gelegenheid te geven om het coderingssysteem

aan hem uit te leggen. Ramon Koning hielp me daarbij. Terwijl zij fluisterend hun gesprekken voortzetten, verklaarden Ramon en ik aan Duncan hoe de code in elkaar zat.

Het eerste deel van de code bestond uit het cijfer nul – 0 –, gevolgd door een cijfer dat het nummer aangaf van de raai in het vak. De raaien waren per vak genummerd van een tot en met negen; het tweede deel van de cijfercode bestond uit drie cijfers, waarmee door de boomkenner het referentiepunt in de raai werd aangegeven dat hij bij de opname had gebruikt voor de omschrijving van de plek waarop de bomen werden aangetroffen. Van elk van deze referentiepunten gaven de codecijfers de afstand tussen het punt en het noordelijke beginpunt van de raai aan, uitgedrukt in meters, terwijl het derde deel van de cijfercode bestond uit twee cijfers, waarmee de afstand van het referentiepunt in de raai naar de genoteerde boom of bomengroep links of rechts van de raai in meters werd aangegeven. Achter het laatste cijfer van het derde deel werd de letter L of R geplaatst om vanuit het noorden bezien aan te geven op welke zijde van de raai – links of rechts – de cijfercode betrekking had. Op mijn wenk bracht baas Bommel mij een van de oude blokkaarten en een blanco notitieblad waarop Ramon voordeed hoe de vastlegging plaatsvond.

‘We do it this way, mister Duncan,’ legde Ramon uit. ‘Look sir, if we find in this court a set of Wana trees, we write it down like this: ‘15 á 20 Wana -08-250-30 L’: the note says that you will see fifteen to twenty Wana trees on your left hand if you walk about two hundred and fifty meters in line eight.’ Deze notitie geeft aan dat er lopend in raai nummer acht op een punt tweehonderdvijftig meter vanaf het begin van de raai en dertig meter links van het aangegeven punt een groep van vijftien à twintig Wanabomen worden aangetroffen.

‘Okay,’ knikte Duncan, ‘how about single trees?’

‘That is also quite simple... look... als we maar een enkele opvallende boom moeten noteren, schrijven we dat zo op: ‘1 Groenhart -04-8-22-12 R.’ Met die code wordt aangegeven dat op twaalf meter rechts van het referentiepunt op 22 meter voorbij piket acht in raai nummer vier een ‘Groenhartboom’

wordt aangetroffen,' vulde ik Ramon aan. 'De Groenhart is een heel hoge, wijdvertakte boom met een opvallende kruin, die op luchtfoto's gemakkelijk is te herkennen, vooral als de boom in bloei staat.' Tot besluit van mijn uitleg liet ik zien hoe de bevingingen van de boomkenners aan de hand van deze noteringen naderhand op de kaart van het proefvak worden ingetekend.

Mister Duncan, die de uiteenzetting aandachtig had gevolgd, toonde zich zeer onder de indruk van onze werkwijze en concludeerde dat het intekenen van de noteringen op de kaart van het vak naar zijn mening wel een heel nauwkeurige en tijdrovende aangelegenheid moest zijn. Dat werd door alle mannen die Duncan hadden kunnen verstaan onmiddellijk met veel woorden in het Engels beaamd en ik vertelde trots dat het tekenwerk slechts een van de vele specialiteiten was, die wij altijd met een gerust hart aan baas William Oliviera konden toevertrouwen.

'That's that very handsome fellow over there?' vroeg Duncan.

'Yes sir,' bevestigde ik glunderend van genoegen, en ik verzekerde hem gelijk dat William Oliviera in zijn werk nooit fouten maakte. Ik benadrukte dat hoewel het tekenwerk dagelijks meestal het grootste deel van de tijd van baas William in beslag nam, hij het werk altijd toch zo wist in te richten dat er 's middags steeds voldoende tijd voor hem overbleef om zelf naar het vak te lopen voor de steekproefsgewijze verificatie van de juistheid van de gegevens die door de boomkenners waren genoteerd.

Mister Duncan knikte Oliviera goedkeurend toe met een zeer tevreden trek op zijn gezicht. Hij vond het klaarblijkelijk ook prachtig om van baas William zelf te kunnen vernemen dat de veldopnamen per vak altijd besloten werden met een uitgebreide verificatie, waarbij samen met de boomkenners in het veld aan de hand van de door hem opgemaakte kaart werd nagegaan, of de aangetroffen bomen en boomgroepen correct op de kaart waren ingetekend.

John Power, die het Boven-Coppenamegebied net als Renfrum en Yankee heel goed kende, was tijdens mijn uitleg naar de tafel gelopen, waarop de kaart lag. Met de blik van een op overwinning beluste veldheer rondkijkend vroeg hij mij of hij Duncan een paar